

НОТОГРАФІЧНІ ПОКАЖЧИКИ ТВОРІВ О. МИХАЙЛА ВЕРБИЦЬКОГО¹

Питання нотографії та каталогізації творів о. Михайла Вербицького першим порушив Станіслав Людкевич, який 1920 року у вступі до бібліографії творів М. Вербицького писав, що «уже крайня пора, щоб сю апокрифічну збірку різних апокаліпсисів, якою є нині спадщина наших перших галицьких композиторів, винести на денне світло, очистити від порохи і плісні та впорядкувати, відділити зерно від полови»². Рецензовані праці є ланкою цього процесу, який поки що не знайшов успішного звершення, бо, на жаль, українська наука не спромоглася на створення повного й бездоганного каталогу творів о. Михайла Вербицького.

Першою спробою нотографії творів о. М. Вербицького стала праця Уляни Петрусь «Матеріали до нотографії М. Вербицького», що надрукована як додаток до книжки Марії Загайкевич «Михайло Вербицький. Сторінки життя і творчості». Завдання, яке поставила собі упорядник: виявити рукописи творів композитора, які знаходяться у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України, вдалося повністю реалізувати. Прийнятий упорядником заголовок праці («Матеріали»), дає зрозуміти, що ця нотографія неповна, а упорядник має свідомість певних браків у праці — додамо, що вони стосуються питань текстології, наприклад, уточнення автографів композитора, місцезнаходження деяких його композицій, прізвищ авторів деяких п'єс і солоспівів. Зокрема, у переліку пісень із п'єси «Козак і охотник» на текст Івана Вітошинського, які записані в збірнику «Guitar № 16», подано такі заголовки: *Пазя до Івана, Нащо ж мене зачіпаєш, Горе ж мені, горе*³. Тим часом пісня *Пазя до Івана* починається словами «Нащо ж мене зачіпаєш», а «Горе ж мені, горе» є інципітом пісні *Кася з п'єси «Проциха»* о. Юстина Желехівського. Упорядник не відзначила

¹ Рец. на: Уляна Петрусь. Матеріали до нотографії М. Вербицького // Марія Загайкевич. *Михайло Вербицький: Сторінки життя і творчості*. Львів 1998, с. 110–139; *Рукописи та першодруки музичних творів Михайла Вербицького (із фондів ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України): Нотографічний покажчик / укладач і автор передмови О. Б. Письменна; бібліограф. ред. О. П. Осадця / НАН України*. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника. Львів 2004. 105 с.

² Станіслав Людкевич. *Михайло Вербицький // Його ж. Дослідження, статті, рецензії, виступи*, т. 1 / упор. З. Штундер. Львів 1999, с. 305.

³ У. Петрусь. Матеріали до нотографії, с. 136.

натомість іншої пісні з п'єси «Козак і охотник», записаної в збірнику «Guitarre № 16»: йдеться про пісню *Пазя тужаща*, яка починається словами «Поїхав милий, лишилися туги», — вона приписана до п'єси «Панщина». З черги, п'єса «Панщина» — це «Проциха», яку свого часу ставили під тим першим титулом, і згодом виникло переконання, що це два різні твори⁴. Треба тут зробити зауваження, що доти не вдасться повністю визначити походження пісень, записаних у збірнику «Guitarre № 16», доки не будуть опубліковані всі тексти п'єс о. М. Вербицького. У списку втрачених творів опинилася музика до п'єси «Жовнір-чарівник» о. Івана Озаркевича⁵, тим часом пісню писаря з цієї п'єси подав у своїй дисертації Борис Кудрик⁶. До списку втрачених творів потрапила теж музика до п'єси «От тобі й скарб» (докладніше про цю музику згадую нижче).

Друге з рецензованих видань з'явилося як публікація провідної наукової бібліотеки Академії наук України, проте видавці, усвідомлюючи складність завдання, надали виданню характеру науково-допоміжного. О. Б. Письменна, укладач та автор передмови, у списку використаних праць чомусь не згадала про «Матеріали до нотографії М. Вербицького» Уляни Петрусь, опубліковані 1998 р., та про перемишльську публікацію Бориса Кудрика 2001 р. Позитивним моментом публікації О. Письменної є те, що вона подала джерело опусів торів М. Вербицького — «Бібліографічний словник українських композиторів» Зиновія Лиська, мікрофільм якого зберігається в ЛНБ. У матеріалах Уляни Петрусь теж подано опуси, але немає згадки про їхнє джерело, адже відомо, що Вербицький не опускавав своїх композицій. Отже, у науку вводиться досі не відома праця З. Лиська. О. Письменна назвала чомусь проф. Юрія Ясіновського «Б. Ясіновським», якому, зрештою, висловила щиру подяку за ініціативу та поради.

Перевагою покажчика О. Письменної над «Матеріалами» У. Петрусь є наявність музичних та словесних інципітів творів М. Вербицького. Проте уважний читач відразу помітить проблеми видавця з українським етимологічним правописом і його транскрипцією сучасним правописом; для прикладу, слово *п'бній* подається раз як *піній*, інший раз як *пеній*. Такі приклади можна знайти на кожній сторінці покажчи-

⁴ Див. тексти згаданих п'єс і пісень, надруковані в збірнику: *Готель «Під Провидінням»: Репертуар українського театру в Перемишлі 1848–1849 рр.* / вступ та упоряд. В. Пилипович. Перемишль 2004.

⁵ Див.: У. Петрусь. Матеріали до нотографії, с. 139.

⁶ Зберігається в Державному архіві Львівської області, фонд 26, оп. 4, спр. 345. Книжкова публікація докторату: Bogus Kudryk. *Dzieje ukraińskiej muzyki w Galicji w latach 1829–1873*. Przemyśl 2001. Пісня писаря надрукована на с. 71–75; вдруге — у збірнику: *Готель «Під Провидінням»*, с. 480–484.

ка О. Письменної. Неуважно передано також форму прізвищ, зафіксованих на рукописах: замість *Бачинський*, *Менцинський* повинно бути *Бачинський*, *Менцинський*, бо така була мовна норма в Галичині в XIX ст.

При описі композицій М. Вербицького *Бувало, а нині* (ч. кат. 1.2), *Жаль* (ч. кат. 8.2), з присвятою: *Для любезного Ореста Сінкевича*, упорядниця поставила чомусь знак питання. Здається, що потрібне тут пояснення. Отже, священик Орест Сінкевич (нар. 1845 р., пом. 11.VI.1870 р.), син о. Івана Хризостома Сінкевича, приятеля та біографа М. Вербицького, був улюбленим учнем М. Вербицького. Проблему з особою Ореста Сінкевича мала теж У. Петрусь, неправильно прочитавши його прізвище як *Анькевич* (с. 113, 114, 117, 134). Сумнівним є авторство Вербицького щодо пісні *Згадка* на слова Володимира Масляка, бо ж поет на момент смерті М. Вербицького мав усього 12 років (нар. 1858 р.).

Нашу увагу особливо привернули дві рукописні збірки–автографи о. М. Вербицького: «Пісні на мужескії і женьськії голоси»⁷ та «Дванадцять штирогласних піній на мужескії голоси»⁸; їх копії маємо у своєму розпорядженні.

Інформацію про існування збірки під заголовком «Пісні на мужескії і женьськії голоси» вперше подала Уляна Петрусь⁹. Укладач згадану збірку примістила в розділі 1.4. *Обробки народних і старогалицьких пісень* і надала їй осучаснений заголовок «Пісні для хору, чоловічих і жіночих голосів у супроводі оркестру» (див. ч. 80). Для дослідника важливо, що укладач зберегла авторську черговість заголовків пісень, чого нема в найновішому каталозі «Рукописи та першодруки музичних творів Михайла Вербицького» 2004 р., укладачем якого є О. Письменна. Тут збірка Вербицького приміщена також у розділі *Обробки народних пісень*, але пісні подано за алфавітом, що повністю розбило композиторську концепцію. Зрештою, про саме існування збірки читач може довідатися тільки з анотації до самих пісень, цитую: «На тит.[ульному] арк.[уші] напис: *Пѣсни/ на мужскій и женьскій голоси/ зъ супроводом флѣта 2. Клярнетовъ/ 2. Виолиновъ. Виолы и Виолона*». У такій передачі авторського заголовка збірки виразно видно, що укладач мала проблему з правильним його прочитанням: він записаний українським етимологічним правописом, якого вживали в Галичині до початку XX ст. Ось правильний заголовок: *Пѣсни/ на мужескіи и женьскіи голосы/ зъ сопроводомъ флѣта 2. Кляринетовъ/ 2. Виолинѡвъ. Виоли и Виольона*. Адже букви *ѣ* та *ѡ* читаються як *і*. Тому правильна транскрипція заголовка мала б бути така:

⁷ ЛНБ, відділ рукописів, фонд 163, № 20/11, 6 арк.

⁸ ЛНБ, відділ рукописів, фонд 163, № 20–46, 30 с.

⁹ У. Петрусь. Матеріали до нотографії, с. 129–130.

Пісні на мужескій і женській голоси з супроводом флета, 2. кляринетів, 2. віолінів, віоли і віольона.

На титульній сторінці іншим почерком написано: *Отъ тобѣ і скарбѣ*; припускаємо, що цю дописку міг зробити котрийсь із режисерів Театру «Руської Бесіди» (О. Бачинський?). В обох рецензованих каталогах композитора подається заголовок такої п'єси, лібрето якої написано на основі однойменного оповідання Квітки-Основ'яненка¹⁰, причому текст п'єси вважається загубленим. Тим часом музика М. Вербицького до п'єси «От тобі й скарб» зберігається у Львові; вона записана композитором у збірнику «Пісні на мужескій і женській голоси». Це непорозуміння взялося з того, що довоєнні критики Борис Кудрик та Зиновій Лисько у своїх працях чомусь не подавали авторського заголовка збірки. Отож, Б. Кудрик першим звернув увагу на те, що в списку творів М. Вербицького під ч. 13 зафіксовано п'єсу «От тобі й скарб», рукопис якої на той час зберігався в Архіві Музичного товариства ім. М. Лисенка у Львові¹¹. Б. Кудрик подав ще рік її написання — 1866, але не подав, на якій основі зроблено датування (може, пресової рецензії?). Зиновій Лисько повторив цю інформацію¹². У повоєнних публікаціях про рукопис п'єси «От тобі й скарб» пишуть як про загублений.

Щодо фольклорного джерела, яким користувався о. М. Вербицький, складаючи «Пісні на мужескій і женській голоси», то варто піти слідом Б. Кудрика. У докторській дисертації він склав список мелодій, запозичених Вербицьким зі збірника Кароля Ліпінського «*Muzyka do pieśni polskich i ruskich ludu galicyjskiego*» (Львів 1833). Пісня *Помагай Біг, Жельман* — ч. 5 із п'єси «От тобі й скарб» — опублікована в збірнику Вацлава з Олеська під ч. 4¹³. Бути може, що й решта мелодій запозичена з того збірника або ще зі збірника Коціпінського. Це питання належить ще вирішити українським музикологам¹⁴, бо здається, що Вербицький міг для своєї збірки почерпнути з них нотні записи інших пісень. Існує теж така можливість, що їх записав сам композитор, тут треба було б переглянути його фольклорні записи, опубліковані Порфирієм Бажанським. Цього питання не вирішила також Марія Загайкевич, яка повторила констатації Б. Кудрика¹⁵. Виникає припущення, що відома дослідниця творчости

¹⁰ Див.: *От тобі і скарб* // Г. Ф. Квітка-Основ'яненко. *Зібрання творів у семи томах*, т. 3. Київ 1981, с. 192–215.

¹¹ В. Кудрик. *Dzieje ukraińskiej muzyki w Galicji*, с. 45.

¹² Зиновій Лисько. *Піонери музичного мистецтва в Галичині*. Львів — Нью-Йорк 1994, с. 93.

¹³ Див.: В. Кудрик. *Dzieje ukraińskiej muzyki w Galicji*, с. 61; див. також: З. Лисько. *Піонери музичного мистецтва в Галичині*, с. 55.

¹⁴ Автор рецензії не мав змоги дослідити ті збірники.

¹⁵ М. Загайкевич. *Михайло Вербицький*, с. 49.

Вербицького не мала в руках збірника «Пісні на мужескїї і женьскїї голоси», про який, зрештою, навіть не згадує у своїй праці.

Відою сучасних описів рукописів Вербицького є те, що не береться в них до уваги авторську волю, за якою ці збірки побудовані (див. збірки: «Guitarre № 16»; «Пісні на мужескїї і женьскїї голоси з супроводом флета, 2. кляринетів, 2. віолінів, віоли і віольона»; «Дванадцять штиригласних піній на мужескїї голоси»). Усіх їх розбито там на окремі твори, які знов описані за жанрами й подані за алфавітом.

В обох каталогах є чимало дрібних, проте суттєвих помилок. Наприклад, заголовок збірки в сучасній транскрипції треба подавати так: «Пісні на мужескїї і женьскїї голоси з супроводом флета, 2. кляринетів, 2. віолінів, віоли і віольона». Пісню ч. 7 **Бодай здоров, Жельман** у каталозі Уляни Петрусь названо **Бувай здоров, Жельман**. У каталозі О. Письменної подано, що пісні *Ой, чумаче, чумаче* та *Помагай Біг, Жельман* написані для голосу, тимчасом як перша написана для жіночого тріо, а друга — для жіночого хору. Оба каталоги не фіксують ще одної деталі рукопису, а саме що інструментальні партії флейти та двох кларнетів дописані композитором у кінці збірки: на арк. 5 зв. дописані партії до ч. 1; на арк. 6 — до чч. 5, 6, 7, 8; на арк. 6 зв. — до ч. 9. Таким чином, збірка нараховує 6 аркушів (У. Петрусь подає, що їх 4; О. Б. Письменна — що 5); у кінці останнього автор написав слово *Конец*.

Про збірку «Дванадцять штирогласних піній на мужескїї голоси. Музика сочинена Михайлом Вербицьким» першим писав Станіслав Людкевич у «Бібліографії творів М. Вербицького», з приміткою: *В авторографі етимологією*¹⁶. Ця увага досить важлива, бо ж композитор написав музику до вибраних творів Володимира Шашкевича зі збірки «Зільник» (Львів 1863), яка надрукована фонетичним правописом, а їх тексти перевів на етимологічний правопис. Це дуже цікавий момент для характеристики світогляду М. Вербицького, бо ж у тому часі тривала правописна війна між народовцями, які пропагували фонетичний правопис (чільним діячем народовців був В. Шашкевич), і москвофілами, які обстоювали етимологічний правопис. У тому плані дуже цікава є пісня *На погибель!*, написана на слова Володимира Стебельського¹⁷. У рукописі поруч із титулом пісні наявна примітка автора: *із Бояна г. 1868, ст. 15*¹⁸. У вірші В. Стебельського після слів: *Гей за нарід чаша тая! Я за нарід душу дам!* — мова йде про те, що автор п'є до *Руси мільйонів*. [...] *до Руси там і тут!* І завершує окликом: *Гей*

¹⁶ С. Людкевич. Михайло Вербицький, с. 308.

¹⁷ *Дванадцять штирогласних піній на мужескїї голоси*, ч. 12, с. 27–30.

¹⁸ «Боян», часопис москвофільської орієнтації, виходив у Львові; його видавцем був В. Стебельський.

вторує нарід нам, від Ураля до Вислока, на погибель ворогам! Про цю пісню та її автора Іван Франко писав:

У гімназійнім хорі [у Дрогобичі — В. П.] ми часто співали модну тоді пісню Стебельського «Дай, дівчино, нам шампана», і хоча моє хлопське вухо разило те спарування «руського» патріотизму та народолобства з шампаном і дівчиною, яка заставляє парубка «опівночі» пити «на її дівочу честь», то все-таки я разом з іншими моїми товаришами-гімназистами вважав Стебельського талановитим поетом, одинокою обік Федьковича зорею на вбогім галицько-руським літературнім небозводі¹⁹.

Твір цей у каталозі О. Письменної зафіксований під заголовком *Тост до Русі*, хоча в автографах М. Вербицького він послідовно названий *На погибель*. Такого титулу у вищезгаданих працях дотримуються С. Людкевич (с. 308), Б. Кудрик (с. 43), З. Лисько (с. 90) та У. Петрусь (с. 117), тому дивною здається така інновація.

Борис Кудрик у списку світських хорових композицій М. Вербицького, поданим у докторській дисертації, не процитував оригінального заголовка, але всю збірку виділив у окремий список, додавши до неї ще 13-й твір — *Завіщанє* (Заповіт) Т. Шевченка²⁰. Зиновій Лисько не згадав про існування цього рукопису, обмежившись до констатації, що «Вербицький взявся тоді до поезій Вол. Шашкевича і скомпонував з них 12 нових пісень»²¹. Марія Загайкевич, аналізуючи пісню *На погибель*, звернула увагу на громадянське та патріотичне спрямування творчости композитора й пише, що ця пісня відома також під назвою *Тост до Русі*²².

У покажчику, укладеному О. Письменною, пісні з цієї збірки розписано за алфавітом. У примітках до кожної з них подано такий заголовок збірки: *Дванадцять чтырогослнихъ пеній / на мужескій голоси / музика сочинена / Михайлом Вербицкимъ*. Тим часом він мав би бути такий: *Дванадцять чтырогласнихъ пѣній / на мужескіи голоси / музыка сочинена / Михайлом Вербицкимъ*. Якщо враховувати правила етимологічного правопису та мовну практику галичан, то, мабуть, заголовок треба було б транслювати в такий спосіб: *Дванадцять штирогласних піній на мужескій голоси*. У покажчику О. Письменної в описах деяких пісень неправильно подано кількість тактів: наприклад, пісня *Заспів* має 24 такти (подано 23), *Прощанє* має 65 тактів (написано 64), *Лелія-воля* має 96 тактів (подано 100), *Сиві очі* має 47 тактів (подано 48), *На погибель!* має

¹⁹ Іван Франко. Postscriptum про Вол[одимира] Стебельського // Його ж. *Зібрання творів у п'ятдесяти томах*, т. 36. Київ 1982, с. 58.

²⁰ В. Кудрик. *Dzieje ukraińskiej muzyki w Galicji*, с. 43.

²¹ З. Лисько. *Піонери музичного мистецтва в Галичині*, с. 83.

²² М. Загайкевич. *Михайло Вербицький*, с. 91–92.

118 тактів (написано 110), *Бувало і нині має* 67 тактів (подано 66), тут теж неправильний заголовок пісні — *Бувало а нині*.

Нижче подаємо заголовки та повний зміст обох рукописів о. Михайла Вербицького.

**Пісні на мужескій і женській голоси з супроводом
флейта, 2. кларинетів, 2. віолінів, віоли і віольона.**

(автограф, ЛНБ, відділ рукописів, фонд 163, № 20/11, 6 арк.)

1. Ой, чумаче, чумаче.

Для жіночого тріо в супров. оркестру: флейта, 2 кларнети, 2 скрипки, альт, віолончель. 18 тактів. Allegro, A dur, 2/4. Арк. 1 зв. У кінці пісні дописка композитора: 3 зворотки.

Текст пісні: *Ой, чумаче, чумаче, чом не рано з Криму йдеши, чом не рано з Криму йдеши, всіх чумаків не ведеши.*

2. Ой гук, мати, гук.

Для голосу в супров. оркестру: флейта, 2 кларнети, 2 скрипки, альт, віолончель. 20 тактів. Allegro, A dur, 3/4. Арк. 2.

Текст пісні: *Ой гук, мати, гук, де козаченьки п'ють, весела уличенька, куда вони йдуть.*

3. Нема щастя і долі мені.

Для голосу в супров. оркестру: флейта, 2 кларнети, 2 скрипки, альт, віолончель. 16 тактів. Adagio, g moll, 2/4. Арк. 2 зв.

Текст пісні: *Нема щастя і долі мені на сем світоньку, прийде марно загинути, не зазнавши гаразду.*

4. Дам духа закаблукам.

Для голосу в супров. оркестру: флейта, 2 кларнети, 2 скрипки, альт, віолончель. 28 тактів. Allegretto, F dur, 2/4. Арк. 3–3 зв.

Текст пісні: *Дам духа закаблукам, закаблукам духа дам, достанеться передам. Грай, дудочко, грай, грай, дудочко, грай, грай, дудочко, грай дудочко, грай.*

5. Соловію пташку, пташку.

Для жіночого хору в супров. оркестру: флейта, 2 кларнети, 2 скрипки, альт, віолончель. 20 тактів. Allegretto, F dur, 2/4. Арк. 3 зв.–4.

Текст пісні: *Соловію пташку, пташку, чи бував ти в садку, в садку, чи бував же ти, чи бував же ти, ой, як, як сіють мак.*

6. Помагай Біг, Жельман.

Для жіночого хору в супров. оркестру: флейта, 2 кларнети, 2 скрипки, альт, віолончель. 10 тактів. Adagio, B dur, 3/4. Арк. 4.

Текст пісні: *Помагай Біг, Жельман, помагай біг, его брат, помагай Біг, Жельманова і вся її родина.*

7. Бодай здоров, Жельман.

Для жіночого хору в супров. оркестру: флейта, 2 кларнети, 2 скрипки, альт, віолончель. 11 тактів. Adagio, B dur, 3/4. Арк. 4 зв.

Текст пісні: *Бодай здоров, Жельман, бодай здоров, его брат, бодай здоров, Жельманова і вся їй родина.*

8. Кобим була біду знала.

Для жіночого хору в супров. оркестру: флейта, 2 кларнети, 2 скрипки, альт, віолончель. 16 тактів. Allegretto, C dur, 2/4. Арк. 4 зв.–5.

Текст пісні: *Кобим була біду знала, не шла б замуж, тай гуляла. Го–го, го–го, го, го, го, го, головонька бідна моя.*

9. Слава тобі, Христе Царю.

Для жіночого хору в супров. оркестру: флейта, 2 кларнети, 2 скрипки, альт, віолончель. 18 тактів. Allegretto, a moll, 2/4. Арк. 5–5 зв.

Текст пісні: *Слава тобі, Христе Царю, що мій милий на цвинтарю. І на службу Божу дала, ноженьками притоптала, і на службу Божу дала, ноженьками притоптала.*

До ч. 1. Партія флейти і двох кларнетів. 19 тактів. Арк. 5 зв.

До ч. 5. Партія флейти і двох кларнетів. 18 тактів. Арк. 6.

До ч. 6. Партія флейти і двох кларнетів. 10 тактів. Арк. 6.

До ч. 7. Партія флейти і двох кларнетів. 10 тактів. Арк. 6.

До ч. 8. Партія флейти і двох кларнетів. 16 тактів. Арк. 6.

До ч. 9. Партія флейти і двох кларнетів. 17 тактів. Арк. 6 зв.

Дванадцять штирогласних піній на мужескій голоси.

Музика сочинена Михайлом Вербицьким.

Млини, 16. X. 1869 р.

(автограф, ЛНБ, відділ рукописів, фонд 163, № 20–46, 30 с.)

1. Заспів (Ой ви, мої співаночки, де я вас подію). Слова В. Шашкевича. 24 такти. Allegretto; B dur; 2/4. С. 2.

Текст пісні див.: *Зільник: Поезії Володимира Шашкевича*. Львів: З друкарні Михайла Ф. Поремби, 1861, с. 5–7.

2. Нинішня пісня (В котлині гір город лежить). Слова В. Шашкевича. 123 такти. Andantino; B dur; 6/8. С. 2–6.

Текст пісні див.: *Зільник: Поезії Володимира Шашкевича*, с. 8–13.

3. Сльози (У зеленім бірку соловій заводить). Слова В. Шашкевича. 104 такти. Allegretto; G dur; 2/4. С. 6–9.

Текст пісні див.: *Зільник: Поезії Володимира Шашкевича*, с. 18–20.

4. Жаль (Коб мої рани знали дрібний божі квіти). Слова В. Шашкевича за Г. Гайне. 34 такти. Andantino; Es dur; 3/4. С. 10–11.

Текст пісні див.: *Зільник: Поезії Володимира Шашкевича*, с. 91.

5. **Процаніє** (Квіти мої веснянії, убогії діти). Слова В. Шашкевича. 65 тактів. Moderato; h moll; 4/4. С. 11–13.
Текст пісні див.: *Зільник: Поезії Володимира Шашкевича*, с. 104–105.
6. **Лелія-воля** (Лелієчко гожа, лелієчко біла!). Слова В. Шашкевича. 96 тактів. Allegretto; D dur; 2/4. С. 13–16.
Текст пісні див.: *Зільник: Поезії Володимира Шашкевича*, с. 16–17.
7. **Цвітка молить** (Раз мотилька голубила цвітка гожа). Слова В. Шашкевича. 52 тактів. Allegretto; Es dur; 2/4. С. 16–17.
Текст пісні див.: *Зільник: Поезії Володимира Шашкевича*, с. 26.
8. **Сиві очі** (Скоро лише першим кроком я ступив). Слова В. Шашкевича. 47 тактів. Allegretto; A dur; 2/4. С. 17–19.
Текст пісні див.: *Зільник: Поезії Володимира Шашкевича*, с. 27.
9. **Бувало і нині** (Малим, бувало, я сідаю). Слова В. Шашкевича. 67 тактів. Andantino; a moll; 6/8. С. 19–21.
Текст пісні див.: *Зільник: Поезії Володимира Шашкевича*, с. 28.
10. **На пароході** (Наді мнов звізди блистять високо). Слова В. Шашкевича. 67 тактів. Allegretto; E dur; 3/4. С. 21–23.
Текст пісні див.: *Зільник: Поезії Володимира Шашкевича*, с. 29.
11. **Думка** (Ой зазуле, зазуленько). Слова В. Шашкевича. 115 тактів. Allegretto; d moll; 3/4. С. 23–27.
Текст пісні див.: *Зільник: Поезії Володимира Шашкевича*, с. 33–35.
12. **На погибель!** *Изъ Бояна г. 1868, ст. 15.* (Дай, дівчино, нам шампана). Слова Володимира Стебельського. 118 тактів. Allegretto; Es dur; 2/4. С. 27–30.

На закінчення варто звернути ще увагу на різницю в жанровому визначенні обох збірок: у заголовку збірки «Пісні на мужескїї і женьскїї голоси» М. Вербицький підкреслив її народний характер (*пісні*), натомість збірка «Дванадцять штирогласних піній на мужескїї голоси», яка написана на авторські тексти, має в заголовку означення *пінія*. Можна припустити, що автор хотів тим способом наголосити на жанрових відмінностях обох збірок: пісні — це обробки народної музики; пінія — це повністю авторські твори. На ці відмінності першим звернув увагу Борис Кудрик, але не розвинув цього питання, обмежившись тільки констатацією, що Вербицький уживав різних назв на означення жанру *Singspil*'у²³.

Володимир Пилипович (Перемишль)

²³ В. Kudryk. *Dzieje ukraińskiej muzyki w Galicji*, с. 58–59.